

Middelgrote stad tussen wal en schip

Er moet een sociaal-economische toekomst worden bedacht, ook voor de kleinere steden in Brabant.

door Hans Mommaas en John Dagevos

Onlangs hebben de Brabantse 'B5-gemeenten' Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch en Tilburg een memorandum uitgebracht. Daarin pleiten ze ervoor om een krachtige stedelijke agenda onderdeel uit te laten maken van het nieuwe bestuursakkoord dat de politieke partijen straks na de provinciale verkiezingen gaan opstellen. Die agenda is in de ogen van de B5 nodig omdat steeds meer mensen wonen in de stad. Dat is niet alleen internationaal het geval, maar dat geldt ook voor Nederland en Brabant. Steden zijn de plekken waar stromen van mensen, goederen en informatie samenkomen. Ze zijn de motoren van de hedendaagse kenniseconomie. Als het goed gaat met de steden, gaat het goed met Nederland en ook met Brabant, zo is de redenering. De internationale concurrentie is er vooral een van en tussen steden. Maar om goed te kunnen concurreren zijn de Brabantse steden ieder voor zich te klein. Ze missen de noodzakelijke massa. Om die massa toch te kunnen realiseren zoekt de B5 de oplossing niet zozeer in uitbreiding, maar in het intensiveren van de onderlinge samenwerking en de onderlinge aanvullingskracht. Daarvoor is het noodzakelijk dat de verbindingen tussen de B5 verbeterd worden, maar ook die met andere vergelijkbare regio's, zoals de stedelijke regio's van Vlaanderen en de Randstad.

We onderschrijven de oproep van de B5 om aandacht te geven aan de positie van de Brabantse steden. We zijn blij dat ze daarbij niet pleiten voor het simpele perspectief van groei door uitbreiding (lees annexatie van buurgemeenten), maar dat ze in plaats daarvan beter gebruik willen maken van elkaars kwaliteiten (betekent dat dan ook minder onderlinge concurrentie?) en van de kwaliteiten van hun ommeland (geen sterke stad zonder vitaal platteland). We zijn echter van mening dat een pleidooi voor een sterke stedelijke (lees: B5-) agenda maar de helft van het verhaal is.

Onlangs heeft Telos haar vijfde Duurzaamheidsbalans van Brabant uitgebracht. Daarin hebben we een totaalbeeld geschetst van hoe Brabant er voorstaat in economisch, ecologisch en sociaal opzicht. Voor het eerst hebben we daarbij ook gekeken naar de verschillen in ontwikkeling tussen de Brabantse gemeenten, tussen stad en land maar ook tussen grote, middelgrote en kleine gemeenten.

Het onderzoek laat zien dat er een groot verschil in ontwikkeling is tussen het stedelijke en landelijke gebied én tussen grote, middelgrote en kleine gemeenten in Brabant. De kleinere gemeenten hebben een aantrekkelijk woon- en leefklimaat, maar tegelijkertijd is de economische ontwikkelkracht zwak. Grote en middelgrote gemeenten doen het vooral op ecologisch en sociaal terrein minder goed. Er is in vergelijking met de kleinere gemeenten veelal sprake van een stapeling van sociale problemen: lage inkomens, langdurige bijstand, meer riskant gezondheidsgedrag, meer voortijdig schoolverlaters, meer gewelds- en vermogensdelicten en vandalisme. Maar tegelijkertijd beschikken vooral de grote steden

(Breda, Eindhoven 's-Hertogenbosch, Tilburg) over meer mogelijkheden om naar de toekomst met deze problemen om te gaan. Ze hebben een beter ontwikkelde werkgelegenheidsfunctie, hebben een krachtiger economische structuur (hogere aandelen van de groeisectoren) en een betere kennisinfrastructuur. Mensen kunnen er, onder meer via de opleidingen en de nieuwe werkgelegenheid, op zoek naar nieuwe toekomstkansen. De grote stad als emancipatiemachine, juist omdat ze uitstekend is aangesloten op de nieuwe kenniseconomie.

De vraag is echter wat een en ander gaat betekenen voor de positie van de kleinere gemeenten in Brabant. Worden ze in toenemende mate louter woongemeenten, plekken waar mensen uit de stad na het werken naartoe trekken om te genieten van het prettige woon- en leefklimaat, al dan niet op de oude dag? Of bieden deze plekken juist mogelijkheden voor nieuwe economische ontwikkeling? Het zijn daarbij de steden tussen pakweg 50.000 en 100.000 inwoners, dus de middelgrote steden als Waalwijk, Oss, Helmond, Roosendaal en Bergen op Zoom waar we ons de meeste zorgen over maken. Deze dreigen tussen wal en schip te vallen. Wel de stedelijke sociale problemen, maar onder meer door het ontbreken van hoger onderwijs minder mogelijkheden om aan te sluiten bij de nieuwe kenniseconomie.

Voor Brabant zit de uitdaging er in om ook voor die steden een sociaal-economische toekomst te bedenken, die past bij de eigen sociaal-economische kenmerken en ontwikkelingsgeschiedenis. Daarbij zou vooral gezocht moeten worden naar slimme verbindingen van de maakindustrie met (ingrediënten van) de kenniseconomie (creativiteit, informatie). Bij het maken van die verbindingen kan het onderwijs (hbo, mbo, wo) een belangrijke rol spelen.

Graag in het nieuwe provinciale bestuursakkoord dus ook aandacht voor de vraag hoe de middelgrote Brabantse steden kunnen aansluiten bij de slag naar de nieuwe kennisintensieve samenleving. Niet door de koek breder te verdelen, maar door op zoek te gaan naar slimme verbindingen in de regionale economie.

Hans Mommaas is hoogleraar directeur van Telos, John Dagevos is managing director bij dit Brabants Centrum voor Duurzame Ontwikkeling.

Vandaag is in Tilburg University de presentatie van het Telos-onderzoek. De zaal is al vol. Via de website van Telos zal later een verslag verschijnen.